

<https://nazory.ihned.cz/komentare/c1-66179480-koule-prumernosti-na-nohou-ceskych-univerzit>

Koule průměrnosti na nohou českých univerzit

Václav Hlaváč, 26. 6. 2018

Budova ČVUT v pražských Dejvicích.

Čtenář si možná všiml případu, který hýbe Českým vysokým učením technickým v Praze. Rektor ČVUT doc. Vojtěch Petráček, po čtyřech měsících na svém stolci, odvolal 4. června z funkce ředitele Českého institutu informatiky, robotiky a kybernetiky ČVUT (CIIRC) prof. Vladimíra Maříka.

CIIRC je dlouhodobým projektem, v jeho rámci vznikla za jednu miliardu korun moderní budova v Praze Dejvicích, největší investice do vysokého školství v Praze v posledních letech. Pro projekt CIIRC je budova prostředkem ke vzniku vysokoškolského ústavu nového, moderního střihu spojujícího základní i aplikovaný výzkum s transferem technologií do průmyslu. CIIRC je dosud úspěšným projektem, bez potíží s udržitelností. CIIRC má narůst z nynějších 200 zaměstnanců na cílových 350 zaměstnanců. Zdrojem peněz jsou především výzkumné projekty a spolupráce s průmyslem.

Odvolaný ředitel V. Mařík nejen v projektu prokázal značné manažerské dovednosti, je hybatelem vládní iniciativy Průmysl 4.0, členem Rady (vlády České republiky) pro vědu, výzkum a inovace, stojí za ním výzkumníci CIIRC. O mimořádných schopnostech V. Maříka se čerstvě dozvěděla veřejnost v široce sledovaném dokumentárním seriálu České televize GEN (Galerie elity národa). Premiéru GEN o V. Maříkovi vysílala ČT1 v neděli 24. června tohoto roku. Případ odvolání je i jinak medializovaný, kritizovaný mnohými včetně vrcholných politiků a kapitánů průmyslu. Ze zmíněného případu zobecnuji a nabízím k diskusi tezi „Akademické senáty konzervují průměrnost na univerzitách“. Předkládám jedno možné vysvětlení, proč české univerzity mají obrazně k noze přikovanou kouli průměrnosti. Naším univerzitám se nedaří opustit průměrnost a umísťovat se na mnohem lepších místech v žebříčcích světových univerzit.

Jednou důležitou příčinou je způsob samosprávy univerzit. Samosprávu představují akademický senát univerzity a senáty jednotlivých fakult. Členové senátů jsou voleni každé tři roky akademickými zaměstnanci a studenty. Studentských senátorů je mezi polovinou a třetinou všech senátorů. Senáty volí na čtyři roky výkonné představitele, senát univerzity volí rektora, senáty fakult volí děkany. Senáty jsou nepochybně nástrojem demokracie. Senáty mají jak kontrolní roli, tak přímý vliv na výkonnou moc na univerzitě a jejích fakultách, a to volbou rektora a děkanů.

V čem je tedy hlavní potíž udržující české univerzitní školství v průměrnosti? V kvalitě zaměstnanecké části akademické obce! Jejím členem je každý akademický zaměstnanec, který alespoň trochu učí včetně zaměstnanců s průměrnými a podprůměrnými výsledky. I tito akademičtí zaměstnanci univerzity mají pracovní úvazek na dobu neurčitou, což se ve světě obvyklé anglické terminologii nazývá „tenure“.

Ve světě tomu tak u úspěšných veřejnoprávních univerzit není i přes různorodost jejich samospráv. Na výborné zahraniční univerzitě získávají dlouhodobé místo (tenure) jen osobnosti s výbornými výsledky vybíraní obvykle mezinárodním konkursem. O tato místa (tenure) mladí s titulem Ph.D. usilovně soutěží. Zdaleka ne všichni uspějí. Jen zaměstnanci s tenure mají rozhodující vliv na samosprávu univerzity. Budoucnost univerzit ve tvrdé mezinárodní soutěži je ve schopnosti opřít se o špičkové osobnosti.

Případ rektor V. Petráček versus prof. V. Mařík z pražského ČVUT dokládá, jak se rektor zvolený průměrným senátem pokouší ořezat osvědčenou špičku. Jaké řešení se nabízí? Změnit zákon o vysokých školách, aby v senátech byli kromě studentů jen špičkoví akademičtí zaměstnanci, a to podle mezinárodních standardů.

Související investici státu ve výši zhruba jedné miliardy korun do projektu budování CIIRC. Tento projekt má skončit s rokem 2020 vytvořením udržitelného univerzitního výzkumného ústavu. Akademický senát ČVUT ani v této situaci nevyslyšel žádost samosprávy a zaměstnanců ústavu o svolání svého mimořádného zasedání. Problém předsednictvu AS nepřípadal dosti naléhavý. Mohl bych zmiňovat i potíže výzkumného ústavu jiných, např. Technické univerzity v Liberci.